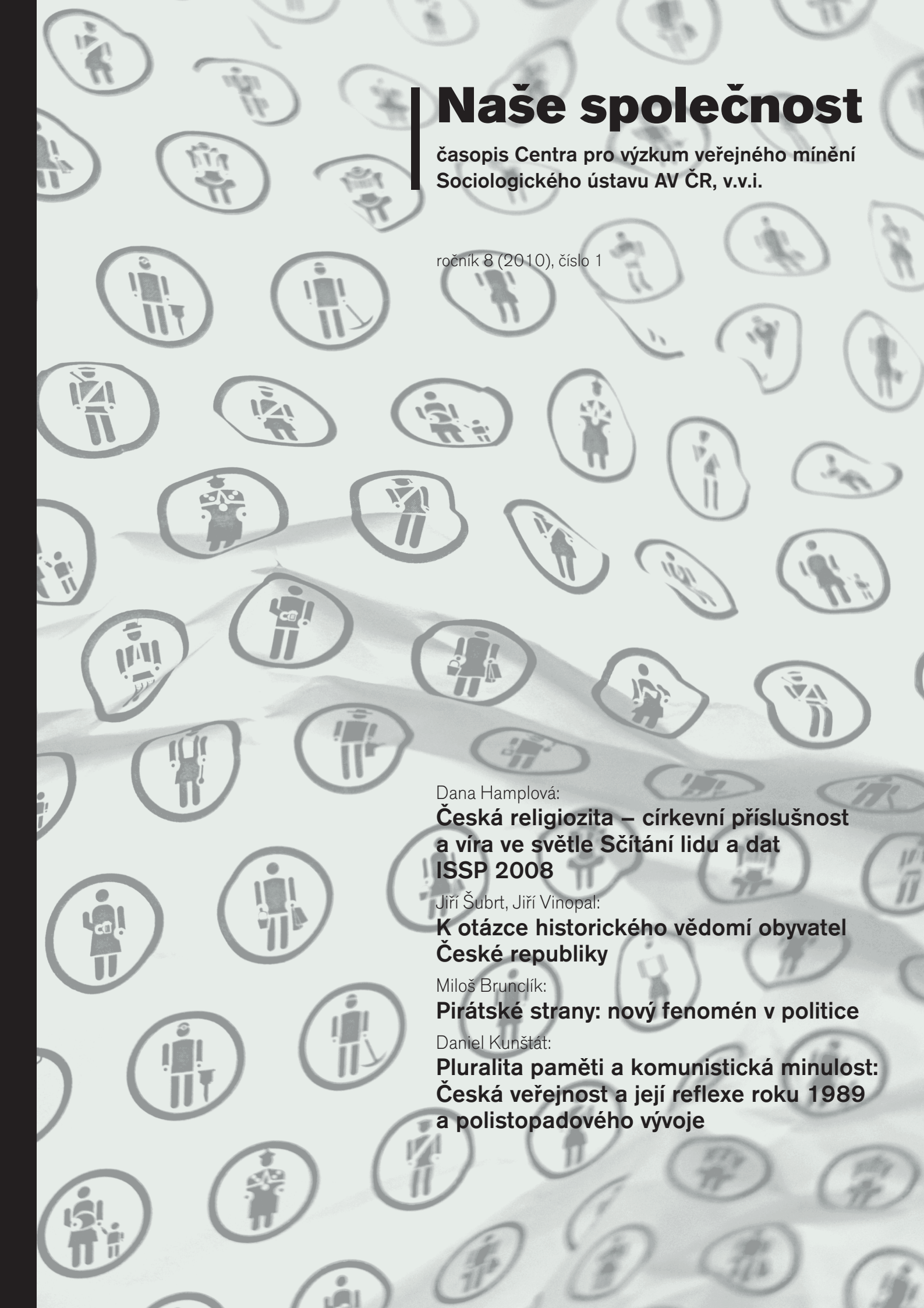

Naše společnost

časopis Centra pro výzkum veřejného mínění
Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.

ročník 8 (2010), číslo 1

Dana Hamplová:

**Česká religiozita – církevní příslušnost
a víra ve světle Sčítání lidu a dat
ISSP 2008**

Jiří Šubrt, Jiří Vinopal:

**K otázce historického vědomí obyvatel
České republiky**

Miloš Brunclík:

Pirátské strany: nový fenomén v politice

Daniel Kunštát:

**Pluralita paměti a komunistická minulost:
Česká veřejnost a její reflexe roku 1989
a polistopadového vývoje**

Pirátské strany: nový fenomén v politice

Miloš Brunclík

Pirate Parties: a New Phenomenon in Politics

Abstract: Pirate parties are new phenomena in politics. The first pirate party was established in Sweden in 2006 and inspired rise of pirate parties across the world. The aim of this article is to review discussion on pirate parties, describe major pirate issues and pirate parties' sympathizers as well as to attempt to explain the rise of pirate parties. Pirate parties may be conceived as a sort of liberal parties, which are focused on free internet, communication and unrestrained access to public information. The rise of pirate parties is related to developments of information society and information technologies, which – in spite of clear advantages – pose a risk: they might be abused against individual freedom and privacy.

Keywords: Pirate parties, party family, elections, copyright.

Úvod

Od roku 2006 se na politické scéně začal objevovat nový typ politických stran: pirátské strany. V současné době existují ve více než 40 zemích světa, včetně České republiky, kde se Česká pirátská strana (ČPS) zformovala v roce 2009. V odborné literatuře se objevilo zatím jen několik prací vztahujících se k pirátským stranám. Jedná se o kratší politologické příspěvky a dílčí rozbor [Bjereld, Oscarsson 2009; Oscarsson 2009a; Oscarsson 2009b; Demker 2010], stati zaměřené na politické, právní, ekonomické či mediální stránky internetového pirátství a pirátských stran [např. Oscarsson, Persson 2009; Hintikka 2008; Miegel, Olsson 2008; Craig, Burnett 2008; Cosstick 2009; Li 2009; van Eijk, Poort, Rutten 2010; Blumberg 2010] či celé studie věnované pirátským stranám [Bartels 2009; Boček 2009]. Rozsah odborné literatury je poplatný úspěchům a vlivu pirátských stran v jednotlivých zemích. Nejvíce odborných prací vzniká patrně ve Švédsku a také v Německu. V českém prostředí zůstává s výjimkou studentských závěrečných prací [Boček 2009]¹ tento fenomén zatím takřka bez povšimnutí.

Rozbor tématu pirátských stran je limitován některými metodologickými a empirickými faktory. Pirátské strany jsou stále ještě ve svých počátcích, z čehož mj. vyplývá absence vzorců interakcí s ostatními politickými stranami, nekonsolidovanost jejich programů, které se postupně rozšiřují a profilují. Zatím také scházejí srovnatelná data z různých zemí o voličích a sympatizantech pirátských stran, struktuře a vnitřní komunikaci či hlubší rozbor příčin jejich vzestupu. Článek nemá ambici pokrýt téma pirátských stran *en bloc*. Zaměřuje se na dvě ve volbách relativně úspěšné a dobře fungující pirátské strany a také na Českou pirátskou stranu. Východiskem pro analýzu se stala Švédská pirátská strana (*Piratpartiet*), která vznikla jako první a stala se vzorem pro ostatní pirátské strany a které se podařilo v roce 2009 získat dokonce jedno křeslo ve volbách do Evropského parlamentu². Článek se dále zaměřuje na Pirátskou stranu v Německu (*Piratenpartei Deutschland*), která zaznamenala relativně dobré volební úspěchy a stala se předmětem odborných prací. Článek je doplněn informacemi o České pirátské straně.

Cílem tohoto článku je podat úvod do problematiky pirátských stran. Shrnuje dosavadní diskuzi o tomto fenoménu, zaměřuje se na rozbor tematiky pirátských stran, pokouší se je klasifikovat a na základě zatím kusých dat a analýz podá-

vá obraz typických sympatizantů a voličů pirátských stran. Závěrečná část článku se věnuje analýze pravděpodobných příčin vzestupu tohoto nového typu politických stran. Závěry a zjištění plynoucí z analýzy se primárně vztahují ke zmíněné trojici pirátských stran. Ostatní pirátské strany se výslovně ke švédskému vzoru hlásí, avšak dílčí programové myšlenky přizpůsobují podmínkám v jednotlivých zemích [Rozhovor 2010].

Základní charakteristiky

První pirátskou stranou, která dala impuls pro zakládání ostatních stran ve světě, byla Švédská pirátská strana. Ta byla založena 1. ledna 2006. Její zakladatel, Richard Falkvinge, zdůvodnil založení strany kriminalizací lidí, kteří stahují hudbu či filmy z internetu [Miegel, Olsson 2008: 208-209; Blumberg 2010: 8-9]. Cílem nové strany bylo omezit autorská práva (*copyright*) a větší měrou chránit individuální soukromí lidí [PP 2006a]. Ideovým předchůdcem Švédské pirátské strany je diskusní platforma Pirátská kancelář (*Piratbyrå*). Stranu je nutné také odlišovat od portálu Pirátská zátoka (*Pirate Bay*), který slouží k šíření souborů po internetu a kterou v roce 2003 spustila Pirátská kancelář [srv. Miegel, Olsson 2008: 203-208; Boček 2009: 25-26]. Pirátské strany z různých koutů světa se v současné době sdružují v Pirátské internacionále (*Pirate Parties International*), založené v roce 2006. Jejím úkolem je "podporovat, propagovat a zajišťovat komunikaci a spolupráci mezi pirátskými stranami po světě" [PPI 2009].

Hlavním nástrojem komunikace, organizace a propagace pirátských stran je internet. Mohou tak být označeny za „internetové strany“ [Bartels 2009: 8; srv. Hintikka 2008: 335]. Nejedná se však o tzv. virtuální strany, jako byli Digitálové (*Die Digitalen*), politická strana, která kandidovala v místních volbách v Berlíně v roce 1999 a která neměla téměř žádné členy ani koherentní program. Fungovala výlučně na internetové bázi a její program byl teprve tvořen účastníky internetové diskuze [Römmele 2003: 10]. Primárním cílem pirátských stran není získat parlamentní křesla či se dostat do vlády, ale upozornit na svá témata, rozšířit o nich povědomí a přimět ostatní politické strany, aby se těmito tématy vážně zabývaly. Například zakladatel ČPS, Jiří Kadeřávek, řekl, že „hlavním cílem České pirátské strany je ...zavedení nové problematiky

do české politiky“ [Novinky 2009; viz také Rozhovor 2010; ČPS 2009]³.

Pirátským stranám se podařilo zviditelnit se na médiích intenzivně sledovaných otázkách: Pirate Bay⁴, FRA⁵ [srv. Oscarsson, Persson 2009: 241] či IPRED⁶ ve Švédsku a „Zensursula“⁷ v Německu. Do všeobecného povědomí se pirátské strany dostaly ale až po volebním úspěchu Švédské pirátské strany ve volbách do Evropského parlamentu (EP) v roce 2009, kdy získala 7,1 % hlasů. Tento volební úspěch může být částečně přičítán efektu voleb druhého řádu. V méně důležitých volbách, tj. volbách druhého řádu (např. volby od Evropského parlamentu), voliči více experimentují se svými hlasy, testují nové politické strany a projevují tak svůj nesouhlas s vládnoucími stranami [Reif, Schmitt 1980]. Velký úspěch Švédské pirátské strany povzbudil mnoho lidí i v jiných zemích. Například v Německu začal po volbách do EP v roce 2009 raketově růst počet členů Pirátské strany Německa [bližší Bartels 2009: 122-123; srv. Blumberg 2010: 13]. V parlamentních volbách zaznamenala Pirátská strana Německa mimořádný úspěch, když se stala s 847 870 (2 %) hlasy nejsilnější mimoparlamentní stranou [Bundeswahlleiter 2009]. Česká pirátská strana obdržela ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR celkem 42 323 hlasů (0,8 %)⁸.

Ideologie a program

Většina pirátských stran zakotvila ve svých programech trojici úzce propojených požadavků: ochrana soukromí a osobních údajů jednotlivce před dohledem a kontrolou ze strany státu, změna autorského a patentového zákona a svobodné využívání internetu [srv. PP 2009; Piratenpartei 2009a; ČPS 2010]. Řada stran ale postupně rozšiřuje svá programová portfolia. Zde lze zmínit Pirátskou stranu v ČR, SRN, USA či Polsku, které do svých programů zanesly i další témata jako je např. otevřenost ekonomiky, boj proti byrokracii či bezplatné školství [Boček 2009: 47-52, 58-62; Piratenpartei 2009c]. U ČPS je to např. reforma veřejné správy, vyrovnaný státní rozpočet, transparentnost, přímá demokracie, legalizace konopí pro léčebné účely či téma korupce a veřejných zakázek [ČPS 2010]. Z těchto důvodů ČPS odmítá termín „monotematická strana“ pro označení pirátských stran [Rozhovor 2010]. Faktem ovšem zůstává, že v řadě otázek zatím pirátské strany nezaujímají žádné stanovisko. Pirátské strany si od tohoto relativně úzkého programu slibují čitelnost, důvěryhodnost a předvídatelnost ze strany voličů [Piratenpartei 2009b; Rozhovor 2010].

Přiblížme si hlavní témata pirátských stran alespoň ve zkratce. Švédská pirátská strana tvrdí, že občané žijí ve „společnosti dozoru“ [PP 2006b]. Podobně Pirátská strana Německa hovoří o „státu dozoru“, kde jsou všichni neustále registrováni a sledováni. Pirátské strany varují před stále větším dohledem a kontrolou ze strany státu, protože ochrana soukromého individuálního života je ústavním právem [PP 2006b; srv. Piratenpartei 2009b; ČPS 2010; Blumberg 2010: 19]. Tyto snahy o větší kontrolu společnosti posílily po teroristických útocích na USA v září 2001. Pirátské strany ale odmítají větší kontrolní pravomoci policie a dalších státních institucí v oblasti sledování osob, internetu a komunikace pod záminkou ochrany proti terorismu či šíření pornografie, protože je tím automaticky narušována individuální svoboda

bezúhonných lidí [srv. Piratenpartei 2009d; Blumberg 2010: 10; Bartels 2009: 63an].

Dalším tématem je autorský zákon (resp. copyright) a šíření výstupů zábavního průmyslu. Pirátské strany usilují o legalizaci volného kopírování či stahování hudby, filmů, softwaru, pokud tento způsob využití nepovede k obohacování těch, kteří tyto produkty stahují a dále šíří [např. PP 2006b; ČPS 2010; srv. Hintikka 2008: 337]. Pirátské strany považují stávající úpravu autorského zákona za zastaralou. Neusilují však o úplné zrušení autorského zákona ale o jeho zásadní reformu. Autorský zákon by měl odrážet zájmy autorů, ale také zájmy společnosti. Svobodné šíření hudby, filmů, softwaru či jiného know-how je podle pirátských stran pozitivní pro společnost a občany. Pirátské strany také odmítají současnou podobu patentů. Patenty jsou výhodné pouze pro úzkou skupinu monopolních vlastníků, která z nich má neúměrné zisky, brání konkurenci a dalšímu rozvoji společnosti. Patenty by měly být úplně zrušeny. Uvolnil by se tak trh a tím by byla povzbuzena konkurence a inovace [viz PP 2006b; srv. Bartels 2009: kap. 3; Pettersson 2005]. Pirátské strany v této souvislosti zpochybňují pojem „duševního vlastnictví: „Nic takového jako duševní vlastnictví neexistuje. To je pouze pojem, který ve svém boji používá komerční průmysl,“ řekl přední představitel Pirátské strany v SRN, Alexander Popp [cit. dle Bartels 2009: 132; Rozhovor 2010].

Umístit pirátské strany na pravolevé škále je obtížné. Pirátské strany totiž vyjma svých několika témat k většině politických otázek stanovisko nezaujímají. Snad jen s výjimkou Pirátské strany USA odmítají být zařazovány na pravolevé škále [Boček 2009: 51; srv. PP 2006b; Bartels 2009: 196]. Také ČPS vnímá toto dělení jako příliš zjednodušující schéma, které společnost uměle polarizuje a rozděluje [Rozhovor 2010]. Další problém spočívá v tom, že otázky svobodné komunikace a osobní integrity vykazují velmi slabou souvislost s pravolevou škálou, která je tradičně nejsilnější konfliktní linií evropské politiky. V případě Švédska toto dokládají politologové Bjereld a Oscarsson [2009]. Tuto skutečnost potvrzují i další výzkumy: voliči Švédské pirátské strany jsou v daleko větší míře než voliči ostatních stran rozprostřeni po celé délce pravolevé škály. V průměru se voliči Švédské pirátské strany zařadili do středu politického spektra [srv. Oscarsson, Persson 2009: 246]. Zařazování pirátských stran na levičnickou a pravicovou bude mít ale větší relevanci až v okamžiku, kdy začnou pirátské strany zaujímat stanoviska v tradičních socioekonomických otázkách (např. zdanění, sociální politika, zdravotnictví).

Na druhé straně je možné do určité míry rekonstruovat přibližnou pozici pirátských stran v rámci tzv. stranických rodin. K rozlišení jednotlivých stranických rodin využijeme trojici přístupů [srv. Gallagher, Laver, Mair 2006: 230; Mudde 2000: 79]. Zaprvé, podle genetického hlediska (reflektujícího okolnosti, za kterých strany vznikly, a zájmy, které hodlají prosazovat) se pirátské strany vymezují na ose jedinec-stát. Zastávají se ochrany jednotlivce před nadměrnou kontrolou státu a jeho zasahováním do privátní sféry jednotlivce. Zde mají pirátské strany blízko k liberálním stranám [srv. Oscarsson 2009a]. To do určité míry dokumentuje i původ a stylizace vůdců Švédské pirátské strany. Předseda strany, Richard Falkvinge, nazval sám sebe „ultrakapitalistou“ [DN 2009b]. Falkvinge je bývalým členem mládežnické organizace Umírněných (*Moderaterna*) (nejsilnější švédské pravicové strany),

zatímco současný europoslanec za Švédskou pirátskou stranu, Christian Engström, je bývalý člen Liberální strany (*Folkpartiet liberalerna*) [DN 2009b]. Se zařazením mezi liberální strany souhlasí i ČPS: „slabý stát a velká odpovědnost jednotlivce“ [Rozhovor 2010]. Zadruhé, podle hlediska „nadnárodní federace“ (reflektujícího mezistranické vazby a integrace národních stran v evropských politických stranách) by bylo možné pirátské strany zařadit k zeleným, protože Švédská pirátská strana se přidružila k jedné z politických skupin v rámci EP: Zeleným/Evropské svobodné alianci (*The Greens/European Free Alliance*) [bližší Falkvinge, Engström 2009; srv. Bartels 2009: 209]. Strana má zatím nezávislý status v rámci této skupiny⁹. Ačkoli jsou často pirátské strany se zelenými srovnávány [např. Schulte 2009; Schöneborn 2009] a někteří čelní představitelé Strany zelených v Německu (*Bündnis 90/Die Grünen*) k „pirátům“ přestoupili (Angelika Beerová, Herbert Rusche) [Blumberg 2010: 27-32], bylo by zavádějící řadit pirátské strany do rodiny zelených stran, k čemuž se v případě Švédské pirátské strany přiklání Boček [2009: 42]¹⁰, protože důvodem k přidružení Švédské pirátské strany k této skupině v EP nebyla „zelená“ témata, ale to, že tato formace zaujímá v řadě oblastí velmi liberální postoje, včetně postojů k internetu apod.¹¹ Zatřetí, podle hlediska „politiky“ (reflektujícího program, který strana prosazuje) je strana hájící zájmy jednotlivce před dohledem státu jednoznačně liberální. ČPS se ale termínu „liberální“ spíše vyhýbá. Nechce být spojována s čistě ekonomickým liberalismem [Rozhovor 2010].

V této souvislosti se ještě nabízí Kitscheltova kategorie levicových libertariánských stran (*left-libertarian*), které přejímají různá nová témata přetínající tradiční pravolevou škálu. Jsou levicové, protože sdílí s tradičním socialismem nedůvěru vůči trhu a soukromým investicím a hlásí se k rovnostářství¹². Jsou libertariánské, protože odmítají autoritu veřejných orgánů a jejich snahu po regulaci individuálního i společenského života [Kitschelt 1990: 180]. Avšak i tomuto konceptu se z důvodu úzkého programového profilu pirátské strany do určité míry vymykají.

Sympatizanti a voliči

Vzhledem k nedostatku seriálních průzkumů a také k tomu, že se pirátské strany v uvedených zemích zúčastnily fakticky voleb zatím jen jednou až dvakrát, následující stať spíše shrnuje stávající poznatky z dílčích průzkumů voličů a sympatizantů pirátských stran.

Obecný obraz sympatizantů i voličů pirátských stran znázorňuje velmi mladé lidi, kteří používají internet. Pokusme se ale tuto problematiku více přiblížit a poskládat obraz příznivců pirátských stran z dílčích informací a výzkumů ze Švédska, Německa a ČR. Podívejme se nejdříve na počty členů některých pirátských stran. Největší pirátskou stranou je Švédská pirátská strana, která má v současné době 46 687 členů [PP 2010] a je v tomto ohledu čtvrtou největší politickou stranou ve Švédsku. Sdružení „Mladý pirát“ (Ung pirat) je dokonce největší mládežnickou politickou organizací ve Švédsku s cca 19 737 členy [srv. Olson, Stenberg 2009; Wågström 2009; Bartels 2009: 53]. Německá pirátská strana má přibližně 12 115 členů¹³, zatímco ČPS má kolem 200 členů [Rozhovor 2010].

V otázce samotného profilu sympatizantů a voličů jsou pirátské strany velmi specifické. Podpora pirátských stran je

nejsilnější mezi prvovoliči a mladými muži. Například Švédská pirátská strana ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2009 mezi prvovoliči zvítězila s 37 % hlasů mužů a 11 % hlasů žen [Oscarsson 2009b; srv. Oscarsson, Persson 2009: 242; Strömberg 2009]. Podobně je tomu i v Německu, kde v parlamentních volbách v roce 2009 získala Pirátská strana Německa 13 % hlasů prvovoličů [Glaab, Weigl 2009; srv. Svensson 2009; Bartels 2009: 8, 120; Blumberg 2010: 5, 13-16]. Richard Falkvinge tuto charakteristiku ještě vyostřil, když růst počtu členů Švédské pirátské strany interpretoval jako generační spor: „To, co nyní vidíme, je vzpoura. Mladá generace je již unavená z toho, že politici rozhodují ve prospěch staré generace.“ [cit. dle Wågström 2009]. Tato data do určité míry potvrzují i jiné výzkumy zaměřené na sympatizanty [Oscarsson, Persson 2009: 242; Bjereld, Oscarsson 2009] a členy [Miegel, Olsson 2008: 210; Bartels 2009: 56] pirátských stran, mezi kterými dominují muži: více než 85 %.

Mezi voliči pirátských stran dále převažují lidé z větších měst a s vyšším vzděláním (ale také s ještě nedokončeným vzděláním z důvodů velmi nízkého věku), což dokládají některá data z Německa [Bartels 2009: 8, 120; Svensson 2009; srv. Blumberg 2010: 14-16]. Podobně je tomu ve Švédsku, kde se ovšem výzkum zaměřil na sympatizanty pirátské strany [Oscarsson, Persson 2009: 244].

Další důležitou skupinou voličů jsou uživatelé internetu [srv. Bartels 2009: 8-9]. Jedná se zvláště o mladé lidi, kteří prostřednictvím internetu komunikují, studují, podnikají apod. [Rozhovor 2010; Wehner 2009]. Mezi voliči či příznivci pirátských stran je mnoho lidí, kteří využívají tzv. sociální sítě na internetu (Facebook, Twitter). Např. průzkum společnosti SIFO ukazuje, že pokud by se o výsledku ve volbách do EP v roce 2009 rozhodovalo na těchto sociálních sítích, Švédská pirátská strana by ostatní strany deklasovala: 23 % (7 % reálný výsledek) [von Lochow 2009; Jonjons 2009]. Analogická jsou data z Německa [Fischer, Voß 2009].

Charakteristiky sympatizantů odrážejí styl a způsob organizace a komunikace uvnitř pirátských stran, které se téměř výlučně spoléhají na internetové nástroje: sociální sítě, diskuzní fóra, blogy apod. [srv. Fischer, Voß 2009; Rozhovor 2010]. Tento styl rychlé a efektivní komunikace, decentralizovaná organizace, transparentní rozhodování, do kterého se může díky informačně-technologickému zázemí zapojit takřka každý, je pro řadu lidí velmi atraktivní a srozumitelný [srv. Fischer, Voß 2009].

Pirátské strany se vyznačují vysokým podílem sympatizantů, kteří se v politice neangažovali, doposud se o politiku příliš nezajímali, a kteří jsou charakterističtí nízkou důvěrou v politiku [srv. Oscarsson, Persson 2009: 243-246]. Pirátské strany jsou tak do určité míry stranami protestu nebo jsou dokonce považovány za anti-stranické strany [Blumberg 2010: 28]. Německá pirátská strana se pokusila oslovit svým „Dopisem nevoličům“ značnou část populace znechucenou politikou [Piratenpartei 2009d]. Na druhé straně nelze pirátské strany považovat za pouhé protestní strany, které těží ze všeobecné nespokojenosti veřejnosti se stavem politiky. Jak například předseda ČPS, Ivan Bartoš, tvrdí, ČPS byla založena nikoli primárně kvůli nespokojenosti s politikou, ale jako důsledek kauzy Pirate Bay a z pocitu ohrožení svobody internetu v ČR [Rozhovor 2010].

Pokud jde o ČPS, stávající kusé informace potvrzují charakteristiky švédských či německých voličů a sympatizantů pirátských stran. Pro samotnou ČPS jsou cílovou skupinou lidé ve věku 18-35 let, zvláště prvovoliči [Rozhovor 2010]. Agentura Network Media Service zveřejnila v roce 2009 průzkum mezi uživateli internetu, ze kterého vyplynulo, že 40 % uživatelů stahuje z internetu soubory (filmy, hudbu, programy) prostřednictvím výměnných sítí (např. torrenty). Typickými uživateli jsou muži do 30 let. Podle 22 % respondentů současná úprava autorského zákona podporuje rozvoj kultury a tvorby, zatímco opačný názor zastává 78 % z nich. Na otázku, zda by volili stranu, která usiluje o revizi autorských práv, aby více odpovídala potřebám společnosti, odpovědělo kladně 50% respondentů (11 % určitě ano, 39 % spíše ano). Záporně odpovědělo 39 % (11 % rozhodně ne, 28 % spíše ne), zatímco 11 % respondentů se podle svých slov voleb neúčastní [bliže Dvořák 2009; Profant 2009]. V květnu 2010 zveřejnila společnost Člověk v tísni výsledky studentských voleb, resp. preferencí studentů řady středních škol, kde ČPS získala v průměru 7,7 % hlasů. U studentů gymnázií je to 5,2 %, zatímco mezi studenty SOU 10,9 % [Člověk v tísni 2010]. Z výsledků ovšem nelze vyvozovat dalekosáhlé závěry vzhledem k omezenému vzorku škol a nestejnému zastoupení jednotlivých typů škol na celkových výsledcích voleb¹⁴.

Příčiny vzestupu

Zatím chybějí hlubší rozborů a studie zabývající se vzestupem pirátských stran. Pokusme se ovšem shrnout dosavadní odbornou diskuzi a dostupná data pocházející zvláště ze švédského prostředí. Vznik a vzestup těchto stran lze vysvětlit kombinací čtyř faktorů: 1) obecnější trendy ve vývoji volebního chování a vztahu voličů k politickým stranám, 2) hlubší společenské změny spojené s rozvojem informačních technologií, 3) nový politický styl a nová témata a 4) konkrétní události a jejich medializace.

Nejdříve stručně uvedme některé obecnější trendy ve volebním chování v západních demokraciích. Tyto procesy vytvářejí potenciál pro úspěch nových stran, ale samy o sobě jejich vzestup vysvětlit nemohou: klesající stranická identifikace [Dalton, Wattenberg 2002: 25; Holmberg 2000: 41], rostoucí volatilita [Pedersen 1991: 202; Drummond 2002; srv. Holmberg, Oscarsson 2004: 10; Demker, Svåsand 2005: 379] nebo vyšší míra nedůvěry v politiku [např. Norris 1999] apod. Obecněji řečeno, vztahy mezi stranami a voliči se rozvolňují a na voličském trhu je stále větší množství „disponibilních“ voličů ochotných volit nové strany, které se prosazují zvláště tehdy, kdy se část voličů cítí být opomíjena a nereprezentována tradičními politickými stranami, které nejsou schopny pružně reagovat na nové požadavky a zájmy [Lawson, Merkl 1988; Dalton, Kuechler 1990; Kitschelt 1997].

Vysvětlení lze také hledat v hlubších celospolečenských změnách reflektujících rychlý rozvoj komunikačních technologií, akcelerovaný proces individualizace, rozvoj informační společnosti [Häyhtiö, Rinne 2008; Bjereld, Demker 2008; Bjereld, Oscarsson 2009] a také nové chápání demokracie [Miegel, Olsson 2008: 212-215]. Pirátské strany reflektují novou verzi liberálního pojetí společnosti, která znovu promýšlí tradiční koncepty vlastnictví, svobody projevu či rovnosti. Politické a společenské instituce nedokáží podle pirátských stran držet

krok s vývojem nových technologií, které umožňují efektivní participaci velkého množství lidí na demokratickém procesu. Nové komunikační modely se v řadě zemí již testují a prosazují v praxi. Jedná se o různé e-petice, internetové sítě podporovatelů volebních kandidátů nebo různá diskuzní a hlasovací fóra [bliže Bohnen, Kallmorgen 2009: 19an]¹⁵. Snahy státu omezovat internet a šíření informací jdou přesně proti tomuto trendu. Legitimita stávajících politických institucí a norem je tak těmito pokusy oslabována. Podle Christiana Engströma, europoslance Švédské pirátské strany, je současná legislativa poplatná 18. a 19. století. Jedná se zvláště o autorský zákon, patenty a zákony, které vyhrazují právo k informacím a znalostem pouze privilegované skupině. Naopak, legislativa by měla napomáhat rozšiřování znalostí a informací mezi maximální počet lidí místo toho, aby tomuto šíření zabráňovala [podle Miegel, Olsson 2008: 213].

Tuto perspektivu na konflikt o přístup k informacím sdílejí i politologové Bjereld a Demkerová, kteří poukazují na rozvoj informační společnosti a komunikační revoluci. V jejím jádru stojí „boj o znalosti“. Komunikační revoluce se projevuje ve třech ohledech: (a) produkce informací (boj o kontrolu obsahu sdělení), (b) šíření a zprostředkování informací (boj o to, kdo má k informacím přístup) a (c) legitimita informací (boj o to, které informace se stanou nástrojem k získání moci a legitimní autority) [Bjereld, Demker 2008: kap. 7].

Komunikační revoluce má za následek dvě nová štěpení. Prvním štěpením je „znalost-trh“, které na jedné straně mobilizuje tržní aktéry, kteří považují znalost za běžné zboží, jehož cena je určována vývojem nabídky a poptávky. Proti tomuto postoji se mobilizují jiní aktéři, kteří chápou znalost jako kolektivní proces a společný zdroj, který má svou cenu a hodnotu sám o sobě, bez ohledu na poptávku a nabídku. Pro tržní pohled je znalost a pravda relativní. Důležité je, do jaké míry znalosti přinášejí zisk. Naopak pro ostatní aktéry je pravda absolutní hodnotou, jejíž význam spočívá ve schopnosti vytvářet smysluplné interpretace společenských procesů [Bjereld, Demker 2008: kap. 7; Demker 2010; srv. Bartels 2009: 13].

Druhým štěpením je „transnárodní síť – národní stát“, které odráží střet tradičních bezpečnostních zájmů národního státu a jeho snahy o kontrolu společnosti na jedné straně a nároku jedince na svobodu před dohledem státu a požadavek na volnou přeshraniční (globální) komunikaci mezi jednotlivci na straně druhé. Oslabující národní stát se snaží znovu nabýt kontrolu nad transferem informací a komunikací, která se však dnes odehrává v globálních sítích. Tomuto štěpení odpovídá například spor o zákon FRA. V méně abstraktní rovině tuto perspektivu nabízejí i média či předseda Švédské pirátské strany. Například úvodník v Dagens Nyheter s názvem „Mladí rozhněvaní muži“ poukazuje na nové atributy moderní společnosti – technika, elektronická média a s nimi související neustálé sledování a registrace jednotlivce, které ze společnosti nezmizí a naopak stávají se ústředními společenskými tématy [DN 2009c; srv. Falkvinge, Engström 2009].

Vysvětlení vzestupu a popularity pirátských stran je nutné také doplnit poukazem na schopnost těchto stran stát se autentickými, originálními a důvěryhodnými reprezentanty mladé generace, která „vyrostla“ na internetu („digital natives“) [Bartels 2009: 272; Hurrelmann 2009; Blumberg 2010: 4]. Jsou to nové strany velmi mladých lidí, kteří se v minulosti

v politice neangažovali a vůči tradičním politickým stranám cítí nedůvěru. Interaktivní styl komunikace, široké možnosti participace, jazyk, kterým pirátské strany mluví, a v první řadě témata, která vnášejí pirátské strany do politiky, jsou pro tuto generaci velmi blízké, srozumitelné, autentické a důležité. Internet je pro tyto lidi nepostradatelnou součástí života, proto citlivě vnímají jakékoli tendence internet kontrolovat [srv. Fischer, Voß 2009; Schulte 2009].

Zaměříme-li se na bezprostřední příčiny vzestupu pirátských stran, lze poukázat na silnou míru medializace témat, se kterými jsou pirátské strany úzce spojovány. Ve Švédsku ale i v jiných zemích (ČR, Německo aj.) byl primárním impulsem pro vznik pirátských stran soudní proces s provozovateli stránek Pirate Bay, který započal policejním zatahem v roce 2006 a skončil rozsudkem v roce 2009 [srv. Bartels 2009: 57]. Ve Švédsku to navíc byl průběh přípravy nových zákonů (FRA, IPRED) [např. Olsson 2008; Wijnbladh, Stiernstedt 2010]. Tyto události se na rozdíl od jiných společenských kontroverzí bezprostředně dotkly životního stylu mnoha lidí [Miegel, Olsson 2008: 211-212; Rozhovor 2010]. Podobně tomu bylo i v Německu, kde velkou mediální pozornost k Pirátské straně Německa přitáhly mj. dva důležité incidenty: policejní prohlídka bytu předsedy strany a zákaz zveřejnění profilu strany na největší německé sociální síti StudiVZ, což mělo za následek omezení předvolební kampaně strany ve volbách do EP v roce 2009 [blíže Boček 2009: 49-50].

Proti výše naznačené interpretaci lze postavit kontrastní pohled na vzestup pirátských stran. Příčinou tu není žádná výrazná společenská změna či trvalé, silné téma, ale jedná se pouze o dočasnou mládežnickou revoltu (či mediální bublinu), která brzy ustane. Jakmile konflikty typu Pirate Bay, FRA či IPRED odezní a naleznou se nějaké kompromisní řešení, poklesne též medializace a celkový zájem o tato témata. Velký problém, se kterým se budou pirátské strany potýkat, jsou vysoké nároky na jejich schopnost udržet svá témata v mediálním prostředí, schopnost „monopolizovat“ si tato témata a trvale přesvědčovat sympatizanty o důležitosti těchto otázek. V minulosti se již ukázalo, že určité téma může být z hlediska volebního úspěchu trvale relevantní, avšak ostatní strany dokážou takové téma zabudovat do svých programů a výrazně minimalizovat větší volební úspěchy strany, která s takovým tématem přišla. Na druhou stranu primárním cílem pirátských stran není získat politickou moc, ale vnést do politiky svá témata a prosadit své návrhy do praxe. ČPS by dokonce uvítala, kdyby ostatní strany „okopírovaly“ pirátské požadavky a prosadily je do legislativy [ČPS 2010; Rozhovor 2010].

Závěr

Pirátské strany začaly pronikat do politiky mnoha zemí na světě po roce 2006. Přicházejí s novými originálními tématy, která se zdaleka netýkají jen volného stahování hudby či filmů z internetu. Jedná se zvláště o obranu práv jednotlivců, ochranu soukromí a osobních dat, svobodu šíření informací aj. Mezi příznivci a voliči pirátských stran převažují mladí lidé, muži, uživatelé internetu a lidé, kteří se doposud v politice téměř neangažovali.

Pirátské strany obecně odmítají být zařazovány na levičnickou pravici. Je možné je zařadit mezi liberální¹⁶ strany, které se

zasazují o obranu individuálních práv před kontrolou a dohledem státu.

Vysvětlit vzestup pirátských stran je velmi obtížné a odpověď nelze hledat v jedné příčině. Předpoklady pro vzestup nových politických stran vytvářejí některé trendy ve vývoji voličského chování (pokles stranické identifikace, vyšší míra volatility, snižující se důvěra občanů v zavedené politické strany apod.). Vzestupu pirátských stran dále nahrává vývoj informačních technologií, které mají potenciál pro rozvoj znalostní společnosti. Umožňují také nové formy komunikace a participace v demokratickém procesu. Na druhé straně ale také tyto informační technologie usnadňují kontrolu a sledování svobodné komunikace nebo dokonce omezování občanských práv. Tyto obecnější společenské procesy a technologické změny je ovšem nutné doplnit o specifický styl vedení politiky, způsob diskuze a komunikace, který je zvláště pro mladé lidi velmi blízký a důvěryhodný. Při vzestupu pirátských stran sehrály důležitou roli také některé mediálně sledované události a konflikty.

S výjimkou Švédské pirátské strany zatím nedosáhly pirátské strany v dalších zemích výraznějšího volebního úspěchu. Jejich úspěch je do značné míry výsledkem medializační konjunktury v roce 2009. Volební preference před parlamentními volbami, které se budou konat v září 2010, již této straně příliš šancí na zopakování volebního výsledku z roku 2009 nedávají [např. SIFO 2010]. Pirátské strany se soustředí na několik svých témat, ačkoli pozvolna rozšiřují svůj program. Pirátské strany proto mohou mít problémy trvale udržovat svá témata v politice. Také jejich voličská podpora, opírající se o mladé lidi bez užšího vztahu k politice, se může z dlouhodobého hlediska jevit jako nestabilní. Zatím také není zřejmé, zda jsou témata pirátských stran trvalá a natolik výrazná, aby umožnila větší volební či mocenský úspěch těchto stran. Otázky sledování, kontroly a elektronické komunikace budou pravděpodobně nadále důležité, ale patrně se nestanou dominantními hybnými tématy ve společnosti. Postupné uspokojování zájmů v této oblasti a přebírání těchto témat ze strany zavedených stran, může výrazně snížit potenciál pirátských stran získávat trvalou volební podporu.

- Bartels, Henning. 2009. *Die Piratenpartei: Entstehung, Forderungen und Perspektiven der Bewegung*. [online]. Berlin: Contumax Verlag. [cit. 19. 5. 2010]. Dostupné z: <http://ebooks.contumax.de/nb>
- Behdjou, Behrang. 2008. „Protester mot FRA-lagen“. *Expressen*. Vydáno 16. 11. 2008.
- Birath, Hanna, Lotta Myhrén, Marcus Eriksson. 2009. „Alla fyra dömdes till fängelse“. *Sveriges Radio*. [online]. [cit. 11. 4. 2010]. Dostupné z: www.sr.se/cgi-bin/ekot/artikel.asp?Artikel=2773423
- Bjereld, Ulf, Marie Demker. 2008. *Kampen om kunskapen. Informationssamhället politiska skiljelinjer*. Hjalmarson & Högberg.
- Bjereld, Ulf, Henrik Oscarsson. 2009. „Nästan varannan svensk struntar i FRA-frågan“. *Dagens Nyheter*. [online]. [cit. 15. 4. 2010]. Dostupné z: www.dn.se/debatt/nastan-varannan-svensk-struntar-i-fra-fragan-1.868277
- Blumberg, Fabian. 2010. *Partei der „digital natives“?: Eine Analyse der Genese und Etablierungschancen der Piratenpartei*. [online]. Berlin: Konrad-Adenauer. [cit. 19. 5. 2010]. Dostupné z: www.kas.de/wf/de/33.18785/
- Boček, Jan. 2009. *Pirátské politické strany – součást jedné nebo více stranických rodin?* Diplomová práce. Brno: Fakulta sociálních studií Masarykovy Univerzity.
- Bohnen, Johannes, Jan-Friedrich Kallmorgen. 2009. „Wie Web 2.0 die Politik verändert. Wahlen allein reichen nicht. Technologie formt eine neue Bürgergesellschaft“. *Internationale Politik*. [online]. [cit. 10. 5. 2010]. Dostupné z: www.internationalepolitik.de/.../original_ip_07_bohnen_kallmorgen.pdf
- Bundeswahlleiter. 2009. *Ergebnisse der Wahl zum 17. Deutschen Bundestag*. [on-line]. Büro des Bundeswahlleiters, Statistisches Bundesamt, Wiesbaden. [cit. 25. 5. 2010]. Dostupné z: www.bundeswahlleiter.de/de/bundestagswahlen/BTW_BUND_09/
- Cosstick, Adrian. 2009. „OK, Computer: File Sharing, the Music Industry, and Why We Need the Pirate Party“. *Journal of Media and Communication*. [online]. Special issue: Essays. [cit. 5. 8. 2010]. Dostupné z: www.culture-communication.unimelb.edu.au/platform/essay_cosstick.html
- Craig, Paul, Mark Burnett. 2008. *Softwarové pirátství bez záhad*. Praha: Grada.
- Člověk v tísni. 2010. „Výsledky studentských voleb“. *Člověk v tísni*. [online]. [cit. 20. 5. 2010]. Dostupné z: <http://clovekvtsni.cz/download/pdf/235.pdf>
- ČPS. 2009. „Otázky a odpovědi“. *Česká pirátská strana*. [online]. [cit. 10. 4. 2010]. Dostupné z: www.ceskapiratskastrana.cz/pages/tiskovy-servis/otazky-a-odpovedi.php
- ČPS. 2010. „Program pro volby do sněmovny 2010“. *Česká pirátská strana*. [online]. [cit. 24. 5. 2010]. Dostupné z: www.ceskapiratskastrana.cz/pages/ceska-piratska-strana/volebni-program-2010.php
- Dalton, Russell J., Manfred Kuechler (eds.). 1990. *Challenging the Political Order. New Social and Political Movements in Western Democracies*. Cambridge: Polity Press.
- Dalton, Russel J., Martin P. Wattenberg (eds.). 2002. *Parties without Partisans. Political Change in Advanced Industrial Democracies*. Oxford: Oxford University Press.
- Demker, Marie, Lars Svåsand. 2005. *Partiernas århundrade. Fempartimodellen uppgång och fall i Norge och Sverige*. Stockholm: Santérus Förlag.
- Demker, Marie. 2010. „Kampen om kunskapen – en valfråga 2010?“. *Vänstra Stranden*. [online]. [cit. 13. 4. 2010]. Dostupné z: <http://vanstrastranden.wordpress.com/2010/02/06/kampen-om-kunskapen-en-valfraga-2010/>
- DN 2009a. „Ipredlagen i korthet“. *Dagens Nyheter*. [online]. [cit. 10. 4. 2010]. Dostupné z: www.dn.se/kultur-noje/ipredlagen-i-korthet-1.834782
- DN 2009b. „PP-ledaren kallar sig ultrakapitalist“. *Dagens Nyheter*. [online]. [cit. 10. 4. 2010]. Dostupné z: www.dn.se/nyheter/politik/pp-ledaren-kallar-sig-ultrakapitalist-1.885665
- DN 2009c. „Arga unga män. Dagens Huvudledare“. *Dagens Nyheter*. [online]. [cit. 9. 10. 2009]. Dostupné z: www.dn.se/ledare/huvudledare/arga-unga-man-1.930534
- Drummond, Andrew. 2002. *Electoral Volatility and Party Decline in Western Europe: 1970-1995*. [online]. University of California: Centre for the Study of Democracy. [cit. 28. 3. 2005]. Dostupné z: <http://repositories.cdlib.org/csd/02-02/>
- Dvorak, John C. 2006. „The Politics of Piracy Emerge in Sweden“. *PC Magazine Online*. [online]. [cit. 28. 3. 2010]. Dostupné z: www.pcmag.com/article2/0,2817,1996839,00.asp
- Dvořák, Tomáš. 2009. „Názory Čechů na současný autorský zákon“. *Zavináč-výzkum trhu online*. [online]. [cit. 18. 4. 2010]. Dostupné z: www.zavinac.cz/blog1.php/2009/05/21/21-5-2009-nazory-ech-na-autorsky-sou-ny
- van Eijk, Nico, Joost Poort, Paul Rutten. 2010. „Legal, Economic and Cultural Aspects of File Sparing“. *Communications & Strategies* 77 (1): 35-54.
- Falkvinge, Richard, Christian Engström. 2009. „Piratpartiet väljer den Gröna gruppen i EU-parlamentet“. *Piratpartiet*. [online]. [cit. 1. 4. 2010]. Dostupné z: www.piratpartiet.se/nyheter/piratpartiet_valjer_den_grona_gruppen_i_eu_parlamentet
- Fischer, Konrad, Oliver Voß. 2009. „Die Piratenpartei dominiert den Wahlkampf im Netz“. *WIVO - Das Portal der Wirtschaftswoche*. [online]. [cit. 10. 5. 2010]. Dostupné z: www.wiwo.de/politik-weltwirtschaft/die-piratenpartei-dominiert-den-wahlkampf-im-netz-406340/
- Gallagher Michael, Michael Laver, Peter Mair. 2006. *Representative Government in Modern Europe. Institutions, Parties and Governments*. New York: McGraw-Hill.
- Glaab, Manuela, Michael Weigl. 2009. „Die Bundestagswahl 2009. Wahlkampf, Ergebniss und Regierungsbildung“. [online]. Paris: Comité d'études des relations franco-allemandes (CERFA). [cit. 26. 5. 2010]. Dostupné z: <http://ifri.org/downloads/ndc70glaabweiglde.pdf>

- Häyhtiö, Tapio, Jarmo Rinne (eds.). 2008. *Net Working/Networking: Citizen Initiated Internet Politics*. Tampere: Tampere University Press.
- Hintikka, Tari. 2008. „Pirates in Politics – Internet Piracy as Individualised Politics“. Pp. 335-352 in Tapio Häyhtiö, Jarmo Rinne (eds.). *Net Working/Networking: Citizen Initiated Internet Politics*. Tampere: Tampere University Press.
- Holmberg, Sören. 2000. *Välja parti*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.
- Holmberg, Sören, Henrik Oscarsson. 2004. *Väljartrender. En sammanfatning av några resultat från undersökningarna 1956-2002*. [online]. Statistiska centralbyrån. [cit. 20. 3. 2006]. Dostupné z: www.scb.se
- Hurrelmann, Klaus. 2009. „Die Jugend droht der Demokratie verloren zu gehen“. *ARD*. [online]. [cit. 10. 5. 2010]. Dostupné z: www.ard.de/kultur/sonstiges/politikverdrossenheit-der-jugend/-/id=171948/nid=171948/did=1196778/y0h6y/index.html
- Jonjons, Linnéa. 2009. „Piratpartiet segrare i EU-valet baserat på sociala medier“. *Dagens Nyheter*. [online]. [cit. 10.4. 2010]. Dostupné z: www.dn.se/fordjupning/europa2009/piratpartiet-segrare-i-eu-valet-baserat-pa-sociala-medier-1.901647
- Kitschelt, Herbert. 1990. „New Social Movements and the Decline of Party Organisation“. Pp. 179-208 in Russell J. Dalton, Manfred Kuechler (eds.). *Challenging the Political Order. New Social and Political Movements in Western Democracies*. Cambridge: Polity Press
- Kitschelt, Herbert. 1997. „European Party Systems: Continuity and Change“. Pp. 131-149 in Martin Rhodes, Paul M. Heywood, Vincent Wright (eds.). *Developments in West European Politics*. London: Macmillan Press Ltd.
- Lawson, Kay, Peter H. Merkl (ed.). 1988. *When Parties Fail*. Princeton: Princeton University Press.
- Li, Miaoran. 2009. „The Pirate Party and the Pirate Bay: How the Pirate Bay Influences Sweden and International Copyright Relations“. *Pace International Law Review* 21: 281-307.
- von Lochow, Sonja. 2009. „EU-valet/Sociala medier: Piratpartiet utklassade de etablerade partierna“. *SIFO Research International*. [online]. Tisková zpráva 090629. [cit. 10. 5. 2010]. Dostupné z: www.mynewsdesk.com/se/pressroom/sifo_research_international/pressrelease/view/eu-valet-sociala-medier-piratpartiet-utklassade-de-etablerade-partierna-305297
- Miegel, Fredrik, Tobias Olsson. 2008. „From pirates to politicians: The story of the Swedish file sharers who became a political party“. Pp. 203-215 in Nico Carpentier et al. *Democracy, Journalism and Technology: New Developments in an Enlarged Europe*. Tartu: University of Tartu Press.
- Mudde, Cas. 2000. „Stranická rodina: rámcová analýza“. *Politologická revue* 6 (1): 78-93.
- Norris, Pippa. 1999. *Critical citizens: global support for democratic government*. Oxford: Oxford University Press.
- Novinky. 2009. „Česká pirátská strana do voleb se Zelenými jít nechce“. *Novinky*. [online]. [cit. 20. 5. 2010]. Dostupné z: www.novinky.cz/internet-a-pc/173613-ceska-piratska-strana-do-voleb-se-zelenymi-jit-nechce.html
- Olsson, Tobias. 2008. „Ipred gynnar piratpariet“. *Dagens Nyheter*. 9. 12. 2008.
- Olsson, Hans, Ewa Stenberg. 2009. „Gratisgenerationen ger sig in i politiken“. *Dagens Nyheter*. [online]. [cit. 10. 5. 2010]. Dostupné z: www.dn.se/fordjupning/europa2009/gratisgenerationen-ger-sig-in-i-politiken-1.886073
- Oscarsson, Henrik. 2009a. „SD, PP och Sveriges unga män“. *Henrik Oscarsson*. [online]. [cit. 25. 5. 2010]. Dostupné z: www.henrikoscarsson.com/2009/05/sd-pp-och-sveriges-unga-man.html
- Oscarsson, Henrik. 2009b. „Om PPs framgångar bland unga män“. *Henrik Oscarsson*. [online]. [cit. 13. 4. 2010]. Dostupné z: www.henrikoscarsson.com/2009/09/om-pps-framgangar-bland-unga-man.html
- Oscarsson, Henrik, Mikael Persson. 2009. „Piratpartiets sympatisörer“. Pp. 241-248 in Sören Holmberg, Lennart Weibull (eds.). *Svensk höst. Trettiofyra kapitel om politik, medier och samhälle. SOM-undersökningen 2008. SOM-rapport 46*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Pedersen, Mogens N. 1991. „Electoral Volatility in Western Europe, 1948-1977“. Pp. 195-208 in Peter Mair (ed.). *The West European Party Systems*. Oxford: Oxford University Press.
- Piratenpartei 2009a. „Unsere Ziele“. *Piratenpartei*. [online]. [cit. 10. 5. 2010]. Dostupné z: www.piratenpartei.de/navigation/politik/unsere-ziele
- Piratenpartei 2009b. „Digital Chancen zu nutzen – keine künstliche Monopole Schaffen“. *Piratenpartei*. [online]. [cit. 10. 5. 2010]. Dostupné z: www.piratenpartei.de/navigation/politik
- Piratenpartei 2009c. „Unsere Themenwahl“. *Piratenpartei*. [online]. [cit. 10. 5. 2010]. Dostupné z: www.piratenpartei.de/navigation/politik/themenwahl
- Piratenpartei 2009d. „Brief an die Nichtwähler“. *Piratenpartei*. [online]. [cit. 25. 5. 2010]. Dostupné z: http://wiki.piratenpartei.de/Brief_an_die_Nichtwaehler
- Pettersson, Karl-Henrik. 2005. „Patent och copyright. Behövs det?“. *Forum för Småföretagsforskning*. [online]. [cit. 13. 4. 2010]. Dostupné z: www.fsf.se/publikation/pdf/PatentochCopyright.pdf
- Pokorná, Jana. 2009. *Piráti v síti: sociální konstrukce pirátství v dokumentech protipirátských organizací*. Bakalářská práce. Brno: Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity.
- PP. 2006a. „Historia“. *Piratpartiet*. [online]. [cit. 10. 5. 2010]. Dostupné z: www.piratpartiet.se/historia
- PP. 2006b. „Valmanifest 2006“. *Piratpartiet*. [online]. [cit. 10.5. 2010]. Dostupné z: www.piratpartiet.se/valmanifest2006
- PP. 2009. „Principprogram version 3.3“. *Piratpartiet*. [online]. [cit. 10.5. 2010]. Dostupné z: www.piratpartiet.se/principer
- PP. 2010. „Medlemsantal“. *Piratpartiet*. [online]. [cit. 10.5. 2010]. Dostupné z: www.piratpartiet.se/medlemsantal
- PPI. 2009. „About PPI“. *Pirate Parties International*. [online]. [cit. 20.5. 2010]. Dostupné z: www.pp-international.net/about
- Profant, Ondřej. 2009. „Česko – země pirátů, šance pro Pirátskou stranu“. *Deep In It*. [online]. [cit. 10. 4. 2010]. Dostupné z: www.diit.cz/clanek/cesko-zeme-piratu-sance-pro-piratskou-stranu/27057/0

- Reif, Karlheinz, Hermann Schmidt. 1980. „Nine second-order national elections - A conceptual framework for the analysis of European election results“. *European Journal of Political Research* 8: 3-44.
- Römmele, Andrea. 2003. „Political Parties, Party Communication and New Information and Communication Technologies“. *Party Politics* 1: 7-20.
- Schöneborn, Jörg. 2009. „Die Piratenpartei füllt ein Angebotsvakuum“. *Tagesschau*. [on-line]. [cit. 11. 4. 2010]. Dostupné z: www.tagesschau.de/inland/schoenenbornpiraten100.html
- Schulte, Ulrich. 2009. „Piraten mit Wachstumsschmerzen“. *Tageszeitung*. [online]. [cit. 20. 5. 2010]. Dostupné z: www.taz.de/1/politik/deutschland/artikel/1/piraten-mit-wachstumsschmerz/
- SIFO. 2010. „Väjarbarometern“. *TNS SIFO*. [online]. [cit. 20. 5. 2010]. Dostupné z: www.tns-sifo.se/rapporter-undersokningar/valjarbarometern
- Strömberg, Cecilia. 2009. „Piratpartiet kan ha snuvat SD på mandat“. *Sveriges Radio*. [online]. [cit. 10. 4. 2010]. Dostupné z: www.sr.se/ekot/artikel.asp?artikel=2890325
- Svensson, Alexander. 2009. „Auf Piratensuche. Hochburgen und Diaspora der Piratenpartei“. *Wortfeld*. [online]. [cit. 11. 4. 2010]. Dostupné z: www.wortfeld.de/2009/06/auf-piratensuche/
- Wågström, Joanna. 2009. „Piratpartiet nu fjörde största“. *Dagens Nyheter*. 19. 4. 2009.
- Wehner, Markus. 2009. „Piraten mit Potential“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*. [online]. [cit. 20. 5. 2010]. Dostupné z: www.faz.net/s/Rub594835B672714A1DB1A121534F010E1/Doc~E66C9A8FC059748C189F36150B6515113~ATpl~Ecommon~Scontent.html
- Wijnblad, Olof, Jenny Stiernstedt. 2010. „Piratpartiet – historia och ideologi“. *Dagens Nyheter*. [online]. [cit. 20. 5. 2010]. Dostupné z: <http://dn.se/nyheter/valet2010/piratpartiet-historia-och-ideologi-1.887929>

Ostatní zdroje

- Rozhovor. 2010. Rozhovor s představiteli České pirátské strany Ivanem Bartošem, Jakubem Michálkem a Ivo Vašíčkem. Praha, 18. květen 2010.
- <http://www.antipiratybyran.com>
- <https://thepiratebay.org>
- <http://www.piratbyran.org>
- <http://www.fra.se>
- <http://wiki.piratenpartei.de>
- <http://www.greens-efa.org>
- <http://www.volby.cz>

poznámky

- ¹ Ještě zde můžeme zmínit práci, která se zabývá antipirátskými organizacemi [Pokorná 2009].
- ² Druhé křeslo získala Švédská pirátská strana poté, co vstoupila v platnost Lisabonská smlouva.
- ³ Předseda ČPS, Ivan Bartoš, dokonce vítá „kopírování“ pirátských témat ostatními politickými stranami, pokud budou tyto požadavky skutečně prosazovat do praxe [Rozhovor 2010].
- ⁴ Pirate Bay je portál sloužící k šíření výstupů zábavního průmyslu, zejména hudby, který se pohyboval na hraně zákona. Portál sice neobsahoval nelegální soubory, ale soustřeďoval seznamy míst, ze kterých mohou být různé materiály staženy [Dvorak 2006; Cosstick 2009]. Soudní proces s jeho provozovateli začal v únoru a skončil v březnu 2009. Soud odsoudil čtveřici provozovatelů portálu na 1 rok vězení a pokutě 30 milionu švédských korun jako odškodnění vydavatelským společnostem. Soud shledal čtyři Švédy vinnými z porušování autorských práv [Birath, Myhrén, Eriksson 2009]. Rozsudek byl velmi důležitý z hlediska úspěchu strany. Místopředseda strany, Christian Engström, krátce po vynesení rozsudku tuto tezi potvrdil: „Ten rozsudek pro nás znamená jízdenku do Evropského parlamentu“ [cit. dle Blumberg 2010: 8].
- ⁵ FRA je zkratkou pro *Försvarets radioanstalt* (Švédský úřad pro ochranu rádia) a označuje sérii zákonů, které dovolují tomuto státnímu úřadu odposlechy telefonů a kontrolu internetové komunikace na území Švédska [viz <http://www.fra.se/>]. Zákony byly ve Švédsku přijaty jako součást protiteroristických opatření v roce 2008 s platností od roku 2009. Tato opatření vyvolala vlnu protestů ze strany médií, celé řady organizací, mládeže apod. [Behdjou 2008].
- ⁶ IPRED (*Intellectual Property Rights Enforcement Directive*), též ozn. zákon na stíhání pirátů („*piratjägarglagen*“), je již zažité, všeobecně používané označení pro legislativní změny, které umožňují účinnější ochranu duševního vlastnictví a které byly přijaty parlamentem v roce 2009 na základě směrnice EU z roku 2004 [DN 2009a].
- ⁷ Název používaný „piráty“ pro bývalou spolkovou ministryni pro rodinu Ursulu von der Leyenovou. Ta v roce 2009 předložila návrh zákona, podle kterého internetoví poskytovatelé zablokují internetové stránky, které se podle Spolkového kriminálního úřadu (*Bundeskriminalamt* – BKA) zabývají šířením dětské pornografie. Kritici tohoto opatření ale poukazují na možnosti jeho zneužití, nedostatek kontroly a transparentnost. Vidí v něm dokonce zárodky cenzury a vytvoření předpokladů pro nastoupení čínské či íránské cesty ke kontrole internetu [Blumberg 2010: 10-12; Bartels 2009: 57a; Fischer, Voß 2009].
- ⁸ Největší podíl získala strana v Libereckém a Karlovarském kraji, kde ČPS překročila 1 % (bližší <http://www.volby.cz>).
- ⁹ Vrcholní představitelé strany, Rebecca Harmsová a Daniel Cohn-Bendit, přivítali v rámci Zelených/EFA nového člena, který „sdílí naše principy a hodnoty v oblasti obrany práv uživatelů internetu“. Švédská pirátská strana potvrdila, že podpoří tuto evropskou stranu v oblastech, kde zatím piráti nezaujímají pozici [viz http://www.greens-efa.org/cms/pressreleases/dok/291/291531.pirate_party@en.htm].
- ¹⁰ Pirátskou stranu v SRN a Polsku Boček řadí mezi liberální politické strany [Boček 2009: 52 a 60; srv. Bartels 2009: 259].
- ¹¹ Např. v roce 2005 se výrazně její představitelé angažovali v odporu proti přijetí nařízení pro oblast „softwarových patentů“ [viz <http://www.greens-efa.org>].

¹² Např. Pirátská strana Německa požaduje bezplatné školství [Piratenpartei 2009a]. Pirátské strany se dívají s nedůvěrou na soukromé společnosti a monopoly, jejichž zisk se zakládá na patentech, obchodování s autorskými právy apod. [srv. PP 2009; ČPS 2010; Rozhovor 2010].

¹³ Údaj z dubna 2010 podle <http://wiki.piratenpartei.de/index.php?title=Mitglieder#Mitgliederentwicklung>

¹⁴ Do studentských voleb se ve dnech 26. až 28. 4. 2010 zapojilo 135 škol, z toho 69 gymnázií, 68 středních odborných škol (SOŠ) a 7 učilišť (SOU). Celkově bylo 20 233 platných hlasovacích lístků a volební účast dosáhla 51,1 %. Většina odevzdaných hlasů pocházela od studentů gymnázií. Studenti SOŠ tvořili 46,8 % zúčastněných, zatímco studenti SOU pouze 2,6 %.

¹⁵ Pirátské strany v této souvislosti používají pojem „tekutá demokracie“ (*liquid democracy*), kterou vymezují jako kombinaci přímé a nepřímé demokracie. Demokracie tu není chápána jako právo občanů jednou za čtyři roky zvolit své zástupce. Tekutá demokracie je charakterizována kontinuálním rozhodováním a plynulým přechodem mezi těmito dvěma koncepty demokracie. Každý jednotlivec si může určit, zda bude v dané otázce rozhodovat sám, nebo zda se nechá zastupovat někým jiným. Své zástupce si může vybírat. Např. v otázkách sociální politiky to může být sociálně-demokratická strana, zatímco v ekologických otázkách to mohou být zelení apod. Tekutá demokracie je uskutečnitelná právě díky internetu a na něm fungujícími fóry, která umožňují efektivní participaci a rozhodování [srv. Bartels 2009: 270–271; http://wiki.piratenpartei.de/Liquid_Democracy].

¹⁶ Nikoli ve smyslu ekonomického liberalismu, ale spíše ve smyslu občanské autonomie a svobody před zasahováním státu.

Miloš Brunclík vystudoval politologii na Fakultě sociálních věd UK v Praze, kde také obdržel titul Ph.D. V současnosti působí jako vyučující tamtéž a na vysoké škole CEVRO Institut. Ve své odborné činnosti se věnuje především komparativní politologii, ústavním institucím, stranám a stranickým systémům, politickým systémům severských zemí a severským zemím v mezinárodních vztazích.

Lze jej kontaktovat na adrese: milos.brunclik@vsci.cz

z výzkumu

Pluralita paměti a komunistická minulost: Česká veřejnost a její reflexe roku 1989 a polistopadového vývoje¹

Daniel Kunštát

Plurality of Memory and the Communist Past: the Czech Public, and Its Reflection of 1989 and Post-November Developments

Abstract: The following text presents the results of sociological survey, conducted by Center for Public Opinion Research, Institute of Sociology of the Academy of Sciences of the Czech Republic, in september 2009. This extensive field survey mapped attitudes and public opinion on selected topics and issues that touch the twentieth anniversary of the November revolution in 1989.

Keywords: political systems, public opinion, communism.

Úvod

Následující text představuje výsledky sociologického šetření, které provedlo Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i., (CVVM) ve dnech 31. 8. – 7. 9. 2009. Toto rozsáhlé terénní šetření mapovalo postoje a mínění veřejnosti k vybraným tématům a otázkám, které se dotýkaly dvacátého výročí listopadové revoluce v roce 1989.² Průzkumu se zúčastnilo 1046 respondentů starších patnácti let.

Paměť a rozpad „historického konsensu“

Z pohledu sociologie se historická paměť váže k rozličným identitám, a tudíž základním životním hodnotám a kognitivním procesům jak sociálních kolektivů, tak jednotlivců, nikoliv k „národu“ resp. veřejnosti jako celku. Veřejnost je totiž de facto jen mechanicky a obrazně sjednoceným agregátem jednotlivců a veřejné mínění, které se vzpírá univerzálnímu přetlumočení, pak můžeme obecně definovat jako rozptýlené a časově determinované stavy vědomí (mínění) politické obce. Ve veřejnosti se zkrátka vyskytují nejrůznější podoby historické